

9. Selkirk E. The syntax of words. — Cambridge / MA, London: MIT Press (=Linguistik Inquiry Monographs 7, 1982. — S. 9-16.

Natalia Derkevych. Basis of Word-Building in Generative Grammar (on the Basis of German). Alengsinde with traditional word-building theory in modern linguistics exists generative or transvornative language theory. Diachronical historical study of word-building explains the existance of modern lexicon and its historical etymology. Word-building as well as phonology, morphology, syntax and semantics is a part of historical discription of the language.

Орест Качмар

Структурно-семантичні та структурно-морфологічні моделі префіксальних новоутворень (НА ОСНОВІ ПОРІВНЯННЯ СЛОВНИКІВ Petit Robert 1970 ТА 1985 РОКІВ ВИДАННЯ)

Найбільш продуктивні префікси сучасної французької мови можна розподілити на такі групи:

1. Заперечні префікси: *a-, in-, dé-, non-*.
2. Протиставні (адверсативні): *anti-, contre-, para-*.
3. Префікси інтенсивності: *hyper-, super-, sur-, hypo-, sub-*.
4. Кількісні префікси: *bi-, mono-, multi-, macro-, mini-, micro-, pluri-, poly-, semi-*.
5. Просторово-часові: *péri-, pré-, paléo-, néo-, télé-*.
6. Префікс *re-* зі значенням інтенсивності.

У межах вказаних семантичних груп на базі близького для них значення були виділені префікси-синоніми. Об'єднання префіксів у семантичні групи із врахуванням синонімічних рядів сприяє встановленню різноманітних зв'язків між аналізованими морфемами, виявленню закономірностей їх функціонування і, зрештою, визначенню їх відносної продуктивності, що проявляється в більшій чи меншій здатності словотвірного ряду з цим префіксом поповнюватись новими одиницями.

Новоутворення з заперечними префіксами

Як уже зазначалось, префікси об'єднані в семантичну групу за їх первинним значенням. Словотвірний аналіз новоутворень із заперечними префіксами дав змогу виявити, що всі вони є двовалентні, однак мають при цьому не однакові можливості поєднання з різними частинами мови.

Нові слова з префіксами *a-, in-, im-, il-, ir-, non-* утворюються за такою структурно-морфологічною моделлю (СММ):

Préfixe + thème de formation (tf) (n.) → N

Préfixe + tf (a.) → Adj.

Префікс *a-*, взаємодіючи з іменниками та прикметниками, які є продуктивними основами (ПО), надає вказаним СММ привативного значення:

a + tf (n. abst.) → N

Apragmatisme *n.m. (mil. XXe) Psychiatr.* Incapacité à réaliser une action, même élémentaire, dans un but défini à l'avance.

Apesanteur *n.f. (v. 1960) Astronaut., phys.* Absence de pesanteur due à l'annulation ou à un extrême affaiblissement du champ de gravitation.

a + tf (a.) → A

Agrammatical, ale, aux (*v. 1960*) Qui n'est pas grammatical, conforme aux règles de la grammaire.

Значення новоутворень з префіксом *in-* виводиться з заперечного значення цього префікса та значення ПО, у межах певних абстрактних іменників і прикметників. Ці новоутворення формуються за такими СММ:

in + tf (n. abst.) → N

Inémotivité *n.f. (1948) Psych.* Absences de manifestations émotionnelles.

in + tf (a. abst.) → A

Irrattrapable *adj.* (1955) Qui n'est rattrapable.

Префікс *non-* сполучається, як правило, з **ПО**, які представляють абстрактні іменники та прикметники:

non- + **tf** (n. abst.) → **N**

Non-dit *n.m.* (1980) Ce qui est chargé de sens, mais n'est pas formulé explicitement dans un énoncé.

Non-engagement *n.m.* (1968) Neutralité.

Non-pesanteur *n.f.* Apesanteur.

non + **tf** (a. abst.) → **A**

Non-aligné *adj.* (1965) *Polit.* Qui pratique le non-alignement.

Префікс *de-* (*dé-*, *des-*, *dès-*), на відміну від трьох попередньо проаналізованих, характеризується значно більшою продуктивністю. На прикладі новоутворень з цим префіксом можна проілюструвати важливість застосування словотвірного аналізу для з'ясування їх словотвірної структури. Префікс *dé-* є тривалентним, тобто сполучається з трьома частинами мови — з дієсловами, іменниками та прикметниками за такими префіксальними СММ:

1. **dé-** + **tf** (v.) → **V**

Débudgétiser *v.tr.* (1966) *Econ.* Opérer la débudgétisation.

Décontaminer *v.tr.* (1961) Eliminer ou atténuer les effets d'une contamination sur (qqn, qch).

Désembouteiller *v.tr.* (1965) Faire cesser d'être embouteillé (une route, une ligne téléphonique).

2. **dé-** + **tf** (n.) → **N**

Décongestion *n.f.* (1965) Action de décongestionner. Résultat de cette action.

Déplafonnement *n.m.* (*mil. XXe*) Suppression d'un plafond du crédit, d'une cotisation.

Désatellisation *n.f.* (v. 1955) Libération de l'état de satellite.

3. **dé-** + **tf** (adj.) → **A**

Décongestif, ive *adj.* (*av. 1970*) *Méd.* Qui atténue ou fait disparaître la digestion.

Dévoisé, ée *adj.* (1951) *Phonét.* Se dit d'une consonne ayant perdu sa sonorité.

У парасинтетичному словотворі префікс *dé-* також проявляє двовалентність і взаємодіє лише з іменниками за такими СММ:

1. **dé-** + **tf** (n) + **suf.** → **N**

Décomplexer *v.tr.* (1962) *Fam.* Libérer de ses inhibitions, de ses complexes.

2. **dé-** + **tf** (n.) + **suf.** → **N**

Dépigeonnage *n.m.* (1964) Opération destinée à débarasser les grandes villes des pigeons.

3. **dé-** + **tf** (n) + **suf.** → **A**

Dégriffé, ée *adj.* (1965) Se dit d'un vêtement qui est vendu moins cher parce qu'il n'a plus de sa griffe d'origine.

Новоутворення з цим префіксом мають такі значення, як “заперечення, протидії, втрати того, що позначено **ПО**”, наприклад:

Démotiver *v.tr.* (*mil. XXe*) Faire perdre (à qch) toute motivation, toute envie ou toute raison de continuer un travail, une action.

Désatomiser *v.tr.* (v. 1957) Priver (un pays, une région) de tout armement atomique.

Démotorisation *n.f.* (1971) Le fait de renoncer volontairement à posséder une voiture particulière.

Проте префікс *dé-* взагалі може не мати заперечного значення, а набуває відтінку “розподілу, перенесення, зменшення” або “обмеженості, звуженості того, що позначено **ПО**”:

Débudgétisation *n.f.* (1953) *Econ.* Transfert des charges supportées par le budget de l'Etat à un organisme disposant de sources propres.

Décrispation *n.f.* (1946) Fait de détendre (les rapports politiques ou sociaux); état qui en résulte.

Déchronologie *n.f.* (1958) *Didact.* Présentation qui ne tient pas compte de l'ordre chronologique.

Désétatiser *v.tr.* (v. 1966) *Econ. Polit.* Réduire la part de gestion et de financement de l'Etat.

В окремих випадках новоутворення з префіксом *dé-* набувають переносного, метафоричного значення:

Déballonner (se) v. pron. Fam. et péj. Reculer, par manque de courage, devant l'exécution d'un projet.

Déboussoler v.tr. (1961) Fam. Désorienter (qqn), faire faire qu'il ne sache plus où en est.

Варто наголосити на тому, що новоутворення зі згаданим префіксом характерні як для загальноновживаної мови, так і для різноманітних терміносистем (медицина, техніка та ін.), що свідчить про його надзвичайну продуктивність:

Décapsulation n.f. Chir. Résection de la capsule d'un organe.

Décongestif adj. (av. 1970) Méd. Qui atténue ou fait disparaître la congestion.

Dématérialiser v.tr. (mil. XXe) Phys. nucl. Détruire les particules de (un corps).

Отже, аналіз новоутворень із заперечними префіксами дав можливість виявити їх основні дериваційні характеристики, які свідчать про те, що ці морфеми здатні брати участь в утворенні нових лексем з різним ступенем активності і є продуктивними. Найпродуктивнішим префіксом цієї семантичної групи є префікс *dé-*, який без жодних обмежень використовується в рядах новоутворень як за префіксальними СММ, так і за парасинтетичними СММ.

Література

1. Le Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Rédaction dirigée par A.Rey et J.Rey-Debove. — Dictionnaires le Robert, Paris. — 1970 et 1985.

Orest Kachmar. Structural-Semantic and Structural-Morphological Models of Neologism with a Prefix (on the Basis of Petit Robert Dictionaries, ed. In 1970 and 1985). The article deals with the analysis of neologisms with negative prefixes which gave the possibility to determine their main derivative characteristics. These morphemes take part in the creation of new lexems with different level of activity. The most productive prefix of this semantic group is the prefix dé-

Лілія Невідомська

Імпліцитна інформація у сфері граматики: поняття криптитипів

У сучасному мовознавстві виразно простежується багатогранність лінгвістичного дослідження імпліцитної інформації, вираження якої розглядаємо як функціональну здатність знакових одиниць різних рівнів мовної системи. При цьому на сьогодні серед лінгвістів не існує єдності поглядів на та, які факти вважати проявами імпліцитності. Тому важливо репрезентувати останні, окреслити їх суттєві особливості, а також висвітлити, як вони інтерпретуються різними дослідниками, зосередивши увагу, зокрема, на певних дискусійних моментах.

Прихованість інформації стосується характеру співвідношення планів змісту й вираження знакових величин усіх підсистем мови, що вимагає настільки широкого охоплення різноманітних лінгвальних явищ, яке виходить за межі пропонованої статті. З огляду на це в ній ми зосередимо увагу на розкритті природи та деяких визначальних параметрах криптитипів.

На противагу деяким випадкам прихованості, які в частини мовознавців викликають сумніви, для переважної більшості дослідників криптитипи — це сфера імпліцитної семантики. Указаний термін був уведений Б. Уорфом, що вивчав індіанські мови [1, 458]. На подібні категорії звертає увагу й Е. Кошмідер [13]. Їх досліджує також С. Кацнельсон, який висунув концепцію прихованої граматики, вказуючи на те, що її ідеї простежуються у лінгвістичних поглядах О. Потебні, А. Щерби [6, 78–83]. За С. Кацнельсоном, “прихована граматика” — це граматичні сигнали, що імпліцитно містяться в синтаксичних сполученнях і семантиці слів” [6, 78]. Вона закладена в природі кожної мови. Причому “зовнішня граматика, втілена в граматичних формах будь-якої мови, будується на базі прихованої, або внутрішньої, граматики і є неповним у багатьох випадках морфологічно ускладненим її відбиттям” [6, 93]. І якщо поглянути на співвідношення експліцитної та імпліцитної граматики із генетичного погляду, то можна припустити: формальна, зовнішня, граматика — це збережений важливий спадок тих етапів становлення і розвитку мовної системи, коли мислення перебувало у такому стані, що вимагало відчутної звукової опори. Так, зокрема, О. Потебня зауважив: “Чим менша енергія